

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO
Sähköposti: kirjaamo@mmm.fi

Asia: Saamelaiskäräjien lausunto ehdotuksesta uudeksi kalastusasetukseksi
Viite: Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö MMM O22:00/2008

1. Johdanto

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt saamelaiskäräjiltä lausuntoa ehdotuksesta uuden kalastuslain nojalla annettavaksi kalastusasetukseksi. Saamelaiskäräjien lausunnossa käsitellään ehdotusta ainoastaan niiden pykälien osalta, joiden on katsottu vaikuttavan saamelaisten perinteisen kalastuselinkeinoon harjoittamisedellytyksiin saamelaisten kotiseutualueella.

2. Saamelaiskäräjien esitys

Saamelaiskäräjät esittää, että kalastusasetusluonnoksen 2§:n 3 kohdan loppuun lisättäisiin poikkeus koskien saamelaisten kotiseutualueen sisävesissä elävää paikallista taimenkantaa esimerkiksi seuraavasti muotoiltuna; saamelaisten kotiseutualueen sisävesissä, ei vaeltavaa taimenkantaa koskeva alamitta olisi kuitenkin 45 senttimetriä. Lisäksi -2 §:n 5.- kohdan mukainen Inarin-järven nieriän alamitta tulisi säilyttää nykyisen asetuksen mukaisesti 40 senttimetrissä. Saamelaiskäräjät huomauttaa vielä, että 4§:n mukaista saalisrajoitusta ei tulisi soveltaa saamelaisten kotiseutualueelle sijoituvilla vesistöalueilla, sillä rajoituksella toteutuessaan olisi huomattavia negatiivisia vaikutuksia saamelaisten oikeudelle alkuperäiskansana harjoittaa perinteistä kalastuselinkeinoaan sekä nykyisin usein elinkeinotoimeen liitettävää pienimuotoista kalastusmatkailuelinkeinoa, eikä rajoitukselle ole saamelaisten kotiseutualueella tarvetta kalakantojen säilymisen turvaamisen tarkoituksessa.

3. Saamelaisten asema ja esityksen merkitys saamelaisille

Saamelaiset ovat Suomessa alkuperäiskansa, jolla on oma kulttuuri, kieli ja elämänmuoto. Perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Kysymys on saamelaisten perusoikeudesta omaan kieleensä ja kulttuuriinsa. Perustuslain 17 §:n 3 momentin tarkoittamana saamelaisten kulttuurina ja perinteisinä elinkeinoina pidetään mm. poronhoitoa, kalastusta, metsästystä (HE 309/1993 vp ja PeVL 32/2010 vp). Perustuslakivaliokunta on korostanut mietinnössään vuodelta 1994, joka koski saamelaisten alkuperäiskansa-aseman järjestämistä kulttuuri-itsehallinnolla, että käsite kulttuuri sisältää myös saamelaisten kulttuurimuotoon kuuluvat perinteiset elinkeinot.

Perustuslain § 22 mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Hallituksen esityksessä perusoikeussäännöksiä ottamiseksi perustuslakiin todetaan, -että säännös ulottaisi julkisen vallan turvaamisvelvollisuuden kansainvälisissä sopimuksissa turvattuihin ihmisoikeuksiin. Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten sisältö määräytyy kansainvälisten valvontaelinten käytännöistä. Hallituksen esityksessä mainittiin nimenomaan kansalais- ja poliittisia oike-

uksia koskeva yleissopimus ja Euroopan ihmisoikeussopimus.¹ Yhdenvertaisuuslain ja kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen tulkintakäytännön mukaisesti näennäisesti yhdenvertainen kohtelu voi tosiasiallisesti johtaa syrjintään ja heikommassa asemassa olevat saamelaiset tarvitsevat erityistoimia, jotta voivat säilyttää oman kulttuurimuotonsa. YK:n ihmisoikeuskomitean mukaan KP-sopimuksen artiklan 27 toteutumisen edellyttämät positiiviset erityistoimet voivat olla tarpeen vähemmistön identiteetin ja oikeuksien turvaamiseksi, jotta vähemmistöt voivat nauttia ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan yhdessä ryhmänsä kanssa.² Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan MMM:n esitys kalastusasetuksen vahvistamisesta edellä esitetyiltä osin toteutuessaan heikentää saamelaisten mahdollisuutta harjoittaa kalastuskulttuuriaan ja toisaalta heikentää myös saamelaisten kotiseutualueen elinvoimaisuutta. Saamelaisten aseman heikentäminen lainsäädännössä rikkoo edellä mainittuja Suomea velvoittavia kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia.

Kalastus kuuluu saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin ja se on tärkeä kaikille saamelaisryhmille, inarin-, kolta- ja pohjoissaamelaisille. Näissä yhteisöissä kalastuksen kulttuurinen merkitys on hyvin suuri. Saamelaiseen kalastuskulttuuriin liittyy luonnon monimuotoisuuteen liittyvä perinteinen tieto. Kalastuskulttuuri tukee saamen kielen säilymistä ja kalastukseen liittyvän erityisterminologian säilymistä. Kalastus tuottaa materiaalia saamen käsityötä varten. Varsinkin nykyisin saamelaisen kalastuselinkeinoon liittyy myös pienimuotoista matkailutoimintaa, jonka olennaisena toimintaedellytyksenä on se, että kalakannat Ylä-Lapin vesistöissä säilyvät.

Saamelainen kalastuskulttuuri ylläpitää saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvää perinteistä tietoa, jota suojelee Suomen ratifioiman biodiversiteettisopimuksen artikla 8(j)³. Ympäristöministeriön asettama kansallinen artikla 8(j)-asiantuntijatyöryhmä on loppuraportissaan todennut saamelaisen kalastusperinteen tulleen uhanalaiseksi ja esittänyt toimenpiteitä kalastusperinteen elvyttämiseksi ja turvaamiseksi. Työryhmän työhön osallistui myös maa- ja metsätalousministeriö hyvin aktiivisesti. Saamelaiskäräjät esittää, että artikla 8(j)-työryhmän toimenpide-ehdotukset ja suositukset huomioidaan uutta kalastusasetusta vahvistettaessa, ja saamelaiskäräjien edellä esittämät ehdotukset hyväksytään uutta kalastusasetusta vahvistettaessa.

Saamelainen kalastuskulttuuri on myös biodiversiteettisopimuksen suojelemaa tavanomaista luonnonkäyttöä.⁴ Kalastusasetuksessa määriteltyjä pyyntirajoituksia vahvistettaessa tulee turvata saamelaisen kalastuksen kulttuuristen tapojen säilyminen biodiversiteettisopimuksen edellyttämällä tavalla.

Inarissa 15.5.2015

Puheenjohtaja Tiina Sanila-Aikio

Ma. lakimiessihteeri Kalle Varis

¹ HE 309/1993.

² General Recommendation No. 23: Indigenous Peoples. 18.08.1997. Gen. Rec. No. 23. (General Comments).

³ *Sopimusosapuolien tulee kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti kunnioittaa, suojella ja ylläpitää biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön kannalta merkittävää alkuperäiskansojen ja perinteisen elämänmuodon omaavien paikallisyhteisöjen tietämystä, innovaatioita ja käytäntöjä, sekä edistää ja laajentaa niiden soveltamista tämän tietämyksen, innovaatioiden ja käytäntöjen omistajien luvalla ja myötävaikutuksella sekä rohkaista tämän tietämyksen, innovaatioiden ja käytäntöjen käytöstä saatujen hyötyjen tasapuolista jakamista.*

⁴ *Artikla 10(c): sopimusosapuolien tulee suojella ja kannustaa biologisten resurssien tavanomaista käyttöä perinteisten kulttuuristen tapojen mukaisesti, jotka soveltuvat suojelun ja kestävän käytön vaatimuksiin.*

Puheenjohtaja hyväksyi lausunnon 15.5.2015